СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 190. Джерзі Ситі, Н. Дж., четвер, 30-го вересня 1943. No. 190. Jersey City, N. J., Thursday, September 30, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

АМЕРИКА МУСИТЬ ВИПРОДУКУВАТИ ВОЄННИХ МАТЕРІЯЛІВ НА 80 БІЛІОНІВ У 1944

ВАШИНҐТОН. — Заступник предсідника Ради Воєнної Продукції Чарлз Е. Вилсон заявив, що Злучені Держави мусять випродукувати в 1944. р. воєнних матеріялів для потреб збройних сил вартости 80 біліонів долярів. Це сказав він на конференції ґазетярів, військових та робітників. Для порівнання Вилсон пригадав, що в 1942 р. продукція воєнних матеріялів досягла 34 біліони, в біжучому році вона обчислена на 63 біліони, але вже остання четвертина року закроєна на вартість 75 біліонів, колиб такий розмах тривав цілий рік. — Перед заявою Вилсона промовляв директор запотребувань армії полк. Лі Денсон, який згадав, що в грудні 1944. р. 5,000,000 американських вояків будуть стояти на бойових фронтах поза границями краю і що американська індустрія мусітиме їх утримати.

ПРЕЗИДЕНТ БЕЗРАДНИЙ СУПРОТИ ДОВГОЯЗИКИХ ПРИБІЧНИКІВ.

ВАШИНҐТОН. — На черговій пресовій конференції президент Рузвелт висловив своє неґодування за те, що деякі ґазети подають наперед здогади про можливі переміни в урядових становищах, бо це викликає замішання. Як типовий приклад він подав поголоски про нове призначення начальника головної булави ґен. Маршала, про що почали писати навіть заграницею. Президент застерігся, що він не оголосить його іменування так, як це передбачувала преса, але тоді, коли він самий буде вважати за відповідне. Запитаний, чи в цьому не завинив хто з високих урядовців „з довгим язиком", президент відповів, що це можливе, але він супроти цього безрадний. Колиб так лише 90 відсотків відповідальних людей вміли мовчати, то він дав би собі раду з прочими урядовцами.

ГРОЗЯТЬ РОБІТНИЧИМ ЮНІЯМ ЗАКОННОЮ КОНТРОЛЕЮ.

НЮ ЙОРК. — На річнім зібранню Американського Товариства Менаджерів обговорювано недостачу контролі над господаркою в робітничих юніях та над лихами, які з того повстають. Елмо Ровпер, голова фірми, що займається слідженням прилюдної опінії в цій справі, заявив, що ця опінія звертається гостро проти деяких провідників юній за їх самоволю. Коли зорґанізовані робітники не всилі тому зарадити, тоді мусить ця справа бути наладнана законодатною дорогою. Протистрайкова клявзуля в законі Смита-Конела є зразком цього. — Амон Рот, член Воєнної Робітничої Ради, як представник промислових кругів з околиці Сан Франсиско, навіть погрозив, що після війни будуть зростати орґанізації господарів-роботодавців, щоб успішно поборювати надмірні домагання робітничих юнійй.

ЗНИЖКА КОШТІВ ЖИТТЯ ВИМАГАЄ СУБСИДІЙ ПРОДУЦЕНТАМ.

ВАШИНҐТОН. — Вичікують докладу президента перед конґресом з повним пляном нових субсидій для харчових продуцентів на те, щоб можна цофнути вспять життєві кошти. Президент теж приготовляє промову до населення краю, в якій має зясувати ширше справу життєвих коштів. Цей крок мав би дати збільшену силу Бюрови Адміністрації Цін, а також мав би відповісти на критику деяких робітничих орґанізацій, начеб то президент давав лише пусті обіцянки в справі знижки. — З Канади наспіли вісти, що тамошний уряд приготовляє субсидії для фармерів, щоб обнизити ціни збіжжя на ринку.

ПІДВИШКА ПЛАТНІ ЗАЛІЗНИЧНИКАМ ОБИДЖУЄ ЮНІЮ.

ВАШИНҐТОН. — Залізничі машиністи й їх помічники на льокомотивах домагалися підвишки платні на 30 відсотків. Це малоб піднести їх платню на $3 денно. Президент назначив окрему комісію для розгляду цього домагання і комісія вийшла з пропозицією, щоб піднести платню згаданим залізничникам по 4 центи на годину, тобто по 32 центи денно. Тамес Кашен, предсідник юнії зворотників в Бофало, висловився, що така підвишка це ніщо інше, а обида для залізничних робітників. На його думку наємці не приймуть цієї підвишки.

НЮЙОРСЬКІ ШПИҐИ ДІСТАЛИ ПО 30 ЛІТ ТЮРМИ.

НЮ ЙОРК. — Бруклинський федеральний суддя Мортимер В. Байерс оголосив присуд по 30 літ тюрми для німецьких шпиґів зо Стейтен Айленд, а це для Ернеста Ф. Леміца й Ервина Г. Де Спретера. Обидва підсудні признавалися до вини, внаслідок чого відпала потреба подрібних доказів. Суддя зазначив, що він не мав через те спромоги точно прослідити їх духове наставлення супроти Америки і хоча закон передбачує кару смерти за зраду, він дає їм тюрму.

Позички "Ленд-Ліз" виносять понад пятнацять біліонів долярів

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт подав до прилюдного відома цифри з орудування позичками „ленд-ліз" для допомоги нашим союзникам у веденню спільної війни проти держав Осі. Вартість матеріялів, що їх перенесено на рахунок Обєднаних Держав, досягли суми 15 біліонів і 225 міліонів долярів. У місяцю серпні вартість цих переносів досягла цифри $1,261,000,000 в порівнанню з цифрами в липні, які досягли висоти $1,050,000,000. Ці матеріяли передали Злучені Держави під орудування союзників, хоча в тому самому часі наша держава сама потребувала воєнних матеріялів більше, ніж колинебудь передтим. Наслідок цього був такий, що Гітлерови не вдалося „збудувати даху" над його фортецею Европи, як це висловився президент.

УРЯД ОДОБРИВ ЗЛУКУ ОБОХ НАЙБІЛЬШИХ ТЕЛЕҐРАФІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

ВАШИНҐТОН. — Федеральна Комісія Комунікацій одобрила злиття телеґрафічних підприємств Вестерн Юніон і Постал Телеґраф, щоби тим робом осягнути одноцільність в адміністрації й контролі телеґрафічних комунікацій. Злука прийшла після цілих літ студій і розгляду. Вона потриває два роки на пробу, щоб винайти способи господарного орудування цим ґіґантичним підприємством. Хоч цей крок буде справжнім признанням монополю, то з другого боку він принесе великі користи для всього населення. При цьому можна буде пляново затруднювати робітників і не допускати до подвійної праці в тім самім підприємстві, як це було досі. Отже можна буде заощадити на робочій силі нації — як про це висловилися деякі члени комісії.

ВЕТЕРАНИ ПРИЗНАЮТЬ ПОТРЕБУ МІЖНАРОДНОЇ ПОЛІЦІЇ ДЛЯ МИРА

НЮ ЙОРК. — На конвенції Ветеранів Чужинних Воєн промовляв командант цієї орґанізації, Роберт Т. Мерил. Він заявив, що наші вояки на фронті бажають собі установлення міжнародної поліції для втримання всесвітнього миру після війни. Вояки вже не вірять у колишні заклики, щоб „війною покінчити війну". Вони знають, думає Мерил, що всі ощі мирові фільософії не доведуть до ціли, а найліпшим способом втримати мир є орґанізація міжнародньої поліційної сили. Обєднані Держави мають доволі інтеліґенції, щоб цю справу розуміти й її перевести в життя.

Чорчил остерігає перед довгою війною

Британський премієр виступив на конференції 6,000 жінок в Алберт Голу в Лондоні з промовою про участь жінки в тотальній війні й закликав жінок, аби були готовими на те, що війна потриває й до вересня 1944. року, а то й до осені 1945.

Чирчил представляв, що теперішня стратеґія німців зміряє до вицофання німецьких сил з південної й східної Европи до границь самої Німеччини; вони думають продовжувати на тих позиціях війну до того часу, поки їм удасться заставити Обєднані Держави до укладаного миру. Німці покладаються на те, що народи Обєднаних Держав змучаться війною скорше від німців. Чорчил закликав жінок до видержливости й пожертвувань.

Предсідником конференції був Ернест Бевин, міністер праці, а між бесідниками були теж: Антоні Іден, секретар заграничних справ; Ернест Бравн, міністер здоровля; і Лорд Вултон, міністер харчів. Іден сказав, що жінки мусять бути готові на ще більше жертв після війни, ніж підчас війни.

ПОБАЧЕННЯ МОЛОТОВА З АНГЛІЙСЬКИМ ПРАЛАТОМ

Молотов, комісар заграничних справ, мав конференцію з архиепископом Йорку, котрий відвідав був російські побоєвища.

По девятидневій візиті в Росії архиепископ виїхав з поворотом до Анґлії.

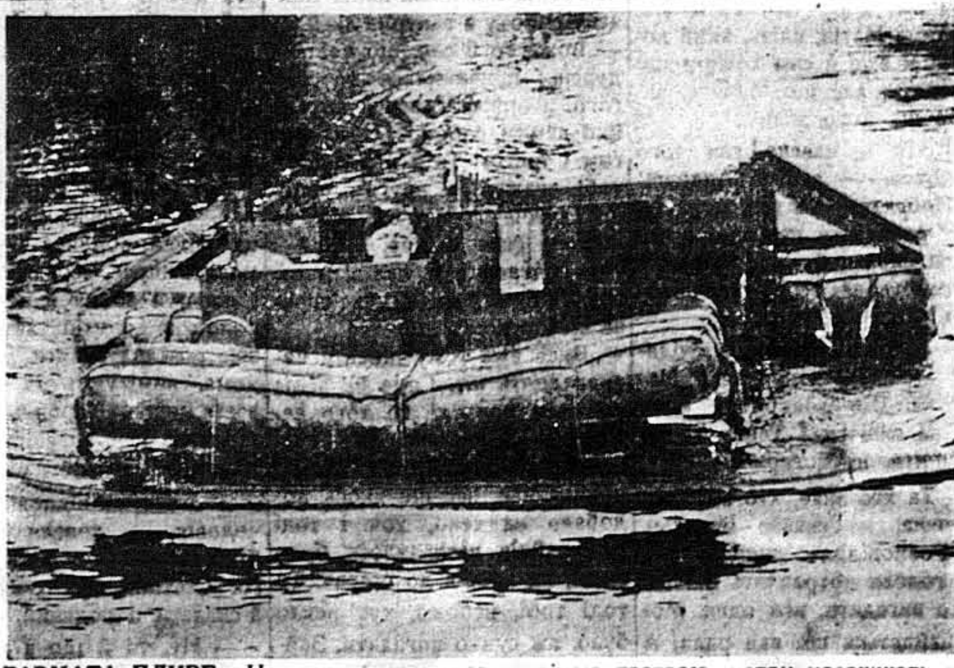
ІТАЛІЯ В НІМЕЦЬКИХ ЛАБЕТАХ

Замішання, яке панує щодо куклового уряду Італії з Мусолінім на чолі, побільшають нехотячи німці ще далі подаванням різних розбіжних вістей про цей уряд та його начальника та затаючи інші важні факти. Про Мусолінія, наприклад, було раз сказано, що він був у Римі, а потім, що він вибрався з Риму. Про його міністерський кабінет сказано було, що він відбув своє засідання, але не сказано, де саме; сказано тільки, що „десь у північній Італії".

Збігці з Італії до Швайцарії кажуть, що німецький уряд почав масову депортацію італійських робітників до Німеччини, де їх уживається на місце німецьких робітників, котрих беруть до війська. „Ґазета ді Венеція" писала, що останього тижня вивезено до Німеччини тисячі італійських робітників у запечатаних товарових возах.

ПОЛЯКИ ВБИЛИ ЗРАДНИКА

Польські круги в Лондоні дістали вістку, що в Вильні польська підземна орґанізація вбила квіслінґівського начальника поліції на ймення Падтаба. У відплату за те німці потім убили десятьох визначних поляків, піймавих як закладників.

ГАРМАТА ПЛИВЕ.—Цю гармату перевозять рікою тратвою, котру удержують на воді міхи, наповнені „копаком". Світлину знято підчас демонстрації в одній військовій школі.

БРИТІЙЦІ ЗАНЯЛИ ЛЕТУНСЬКИЙ ЦЕНТР ФОДЖІЮ

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — У понеділок британська восьма армія посунулася скорими маневрами на 24 милі наперед у центральній Італії й захопила Фоджію, що має цілу сітку летунських майданів. Напад британців був так несподіваний, що німці не вспіли знищити нічого на цих стратеґічно важних полях.

Завдяки добуттю Фоджії аліянтські літаки будуть могти незадовго бомбардувати в коротких летах не тільки Італію, але й Німеччину, Францію, Мадяршину й Румунію, бо в колі віддалі 600 миль від Фоджії находяться й Марсель, Ліон, Мінхен, Відень, Будапешт і Пльоєшті. У Фоджії є знаменитий майдан Фоджія Джіно Ліса та 12 побічних майданів.

Так важний є цей здобуток для Аліянтів, що президент Рузвелт назвав упадок Фоджії одною з найбільших стратеґічних перемог Аліянтів до цього часу; мовляв, тепер вже ніяка частина Німеччини не є безпечна перед бомбардуванням з летнищ Фоджії.

ЗНОВУ ПОЯВИЛИСЯ ПІДВОДНІ ЧОВНИ, ЦИМ РАЗОМ З НОВОЮ ЗБРОЄЮ.

ОТАВА. — Головна кватира канадійської повітряної сили подала до відома, що на північному Атлянтику появилися знову громади німецьких підводних човнів, що були звідти зникли від якогось часу. Субмарини цим разом узброєні новими гарматами для боротьби проти літаків.

Один канадійський літак виходив через три дні на бій проти шайки субмарин, що оставала весь час на поверхні води й цілими днями відстрілювалася від літака.

ФРАНЦУЗИ ДАЛІ СТИСКАЮТЬ НІМЦІВ НА КОРСИЦІ.

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — Французька команда подала вістку, що на Корсиці німці відступили на горб Санто Стефано, де вони мають відай укріплені позиції, та що вони відай збираються до останньої оборони на захід від Бастії. Що німці рішені на евакуацію, видно з того, що вони оставляють за собою повне знищення. Останній порт, який був у їх руках, знищений до того, що його тепер не можна вживати.

БОМБОВИКИ БЮТЬ ПО ГАНОВЕРІ.

ЛОНДОН. — Британські й канадійські літаки завдали Німеччині потрійний удар. Головною ціллю бомбардування було місто Ғановер, на котре скинено понад 1,700 тон бомб. Інші літаки бомбардували Брунсвік і Емден, котрий то останній ще горів від понеділкового рейду американських літаючих фортець. Британці втратили в цих рейдах 38 літаків.

НІМЦІ ЗАХОПИЛИ КОРФУ Й ВІДБИЛИ СПЛІТ.

ЛОНДОН. — Німецький уряд подав комунікат, що німецькі війська захопили стратеґічно важний грецький остров Корфу, що лежить при вході до Адрійського моря, та відбили від югославських повстанців Спліт (Спалято).

Ці стратеґічні посунення вважають тут доказом, що німці стараються чимскорше скріпляти свою оборону на Балкані. Німецькі звідомлення є мимоходом доказом на вагу операцій югославських повстанців.

ЗАМАХИ НА НАЦІСТИЧНИХ ВЕРХОВОДІВ ПО ОКУПОВАНИХ КРАЯХ.

БЕРН. — Німецьке радіо оповістило, що в Парижі вбито вночі Юлія Ріттера, директора німецької орґанізації для рекрутації робітників у Франції. Сподіваються загально жорстоких репресій з боку німців.

Останніми часами уряд у Віші перестав судити замаховців у французьких судах, в віддає їх у руки Ґестапа. Французькі судді давали замаховцям кару вязниці від 5 до 10 літ, а німці мучать їх і вбивають.

До Ціріху прийшла вістка, що кілька днів тому зроблено замах на Лявaля, та що він з бідою вирвався з життям.

ЧЕРВОНА АРМІЯ КОНЦЕНТРУЄ ВІЙСЬКА НАД ДНІПРОМ.

ЛОНДОН. — Совєтські пільні гармати й бомбовики били в вівторок по переправах через Дніпро коло Києва, Дніпропетровська, а тимчасом червона армія погналася за відступаючими в Білій Руси німцями в напрямі Гомеля та підсулася на 26 миль до фортеці Орші.

Російський комунікат каже, що коло Дніпропетровська німці гинули підчас переправи Дніпра тисячами та що від їх трупа ріка виступала з берегів. Червона армія забрала за день 1,150 місцевостей.

На правім березі Дніпра німці концентрують великі сили для спротиву наступаючій червоній армії. Їм помагає терен, бо правий беріг високий, підчас коли лівий половий.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Батькови-Союзови!

Наближаємось до нової важної події в нашому народньому життю: до 50-літнього ювилею існування Українського Народного Союзу, що припаде в наступному році. З різних місцевостей уже надходять вісти, що членство Союзу, як і громадянство взагалі, беруться відсвяткувати цю велику подію в можливо-якнайкращий посіб. Прикладом цього можуть бути ухвали, винесені на нарадах відділів У. Н. Союзу з метрополітальної округи Ню Йорку, що рішили відсвяткувати цей ювилей подвійним способом: величавим концертом в найбільшій концертовій галі в Ню Йорку і придбанням до часу концерту тисячі нових членів до У. Н. Союзу. Теж і з Шікаґо, доносять про щось подібне. І таке саме буде теж і з іншими місцевостями. Є це отже спонтанний відрух, бо сам Союзовий Загал цього бажає, як це можна було завважити на нарадах метрополітальної округи Ню Йорку, де були представники 57 більших відділів У. Н. Союзу. Там ухвали западали однодушно, а дискусія виявляла одушевлення тим, що ми, сучасники, свідками такої події, як 50-ліття У. Н. Союзу, нашої найстаршої й найбільшої народньої установи, що відограла таку важну ролю в цілому нашому життю в Америці та стільки добра зробила і для наших братів у старому краю.

Та, якеб не було гаряче бажання, щоби всюди відсвяткувати ювилей У. Н. Союзу величавими концертами, то всі добре знаємо, що це під сучасну пору в многих місцевостях неможливе до виконання. Та одно є можливе й повинно бути виконане: Пошановання праці У. Н. Союзу побільшенням його членства. Це вже можна всюди виконати, навіть в найменшій місцевости, навіть у найтяжчих відносинах, навіть серед найбільших перешкод. І на це звертаємо увагу. Даймо усюди, по всіх громадах і по всіх відділах, такий Ювилейний Дар У. Н. Союзови, що складавсяб з нових членів. І тому чим більше хто дорожить Союзовою Родиною, чим більше її любить і шанує, і чим більше доцінює працю У. Н. Союзу, то тим більше треба йому придбати нових членів. Ось так повинні ми розуміти 50-ліття ювилею У. Н. Союзу, коли іде про загал громадянства, а зокрема про тих, що вже є в рядах У. Н. Союзу.

Памятаймо, що якіб не ішли проти нас тучі, та якіб не гуділи громи (а вони звичайно звернені в першу чергу проти У. Н. Союзу як нашої найбільшої народньої сили в Америці) ми все те можемо тепер лекше видержувати як бувало тому, бо ми уявляємо собою в У. Н. Союзі поважну, добре зорґанізовану та солідно й чесно ведену понад 40-тисячну силу. Нам її треба збільшити, щоби стати в часі 50-літнього ювилею принаймні 50-тисячною силою, бо це буде наявною ознакою, що ми поступаємо в Америці вперед в орґанізованости і свідомости. Такий зріст У. Н. Союзу буде теж і свого роду зростом поваги українського імени в Америці, бож наша орґанізація носить українське імя, а завдання її не тільки бизнесові, але й — ідейні.

Ґраф Сфорца про політику Італії й супроти Італії

У минулу неділю відбулося в Ню Йорку велике віче („релі") під кличем увільнення Італії, на котрому бесідники обговорювали з різних сторін політику Америки супроти Італії, значіння котрої влучно зясував один з промовців віча, Ліон Гендерсон, бувший голова Уряду Заряду Цін у Вашингтоні, словами: „Італія є пробним каменем Атлянтійського Чартеру й Чотирох Свобід". Говорено на вічу й про політику самої Італії в даний історичний мент, а головним бесідником у цій справі був активний італійський політичний діяч, граф Карло Сфорца, що був колись італійським міністром заграничних справ і через довгі роки був провідником проти-фашистівських сил поза границями Італії.

Ґраф Сфорца видно осуджує повільний розвій подій в Італії після упадку Мусолінія 25. липня, а приписує цю повільність фактови, що „в столицях світа майже ніхто не представляв собі того, що я зо свого боку все проповідував: що фашизм це штучний і скорумпований дім карт, котрий одного гарного дня завалиться за кілька годин".

Сфорца думає, що недавні радіові промови Мусолінія автентичні, себто, що це справді говорив Мусоліні. Теперішнього Мусолінія Сфорца назвав провідником, що йде за другим, і він осуджував спробу Мусолінія получити своє йменення, яким нині всякий погорджає, з іменням чесної італійської республики. Ґраф Сфорца критикував тих, що вирішували стереження Мусолінія; мовляв, його треба було оставити не в приватній віллі, а в вязниці. При тому одначе Сфорца радувався з того, що сторожі Мусолінія не хотіли його стріляти, бо мовляв, тепер завдяки тому Мусоліні зявився перед світом відкрито як Гітлерів квіслінґ і він уже не буде мати на будуче ніяких викрутів.

Звернувшися до безпосередніх завдань хвилі, Сфорца назав цей мент найтрагічнішим ментом історії Італії. „Німці видимо рішилися знищити наші чудові міста, одно по другім, якщо ми їм лиш на це дамо часу. Зо свого боку, я признаюся, що я не маю охоти тепер до взаїмних обвинувачень, до історичних процесів, до теоретичних деклярацій. Якби ми це робили, то ми просто показали би, що ми дуже далекі від наших братів в Італії. Вони хочуть тепер тільки одного: перемогти німців і викинути їх з Італії. Нашим першим обовязком є: воювати до смерти проти німців. Як ми будемо таке робити, ми будемо сильніші завтра, коли ми будемо невмолимо строгі супроти всіх зрадників, фашистів і полу-фашистів, проти всіх боягузів, проти всіх брехунів".

Сфорца заявився за територіяльну реконструкцію італійської держави. Одначе при тому він заявився проти прилучування до Італії назад островів Додеканів, бо мовляв ці є грецькими островами по історії й по природі.

„Ми радо привитаємо їх, як вони вернуться до Греції як пряв нашого жалю за кримінальну агресію проти Греції, котрої допустився Мусоліні й його Чіяно".

Зате граф Сфорца остерігав югославян, „більше в їх, ніж у нашому інтересі", проти висування домагань проти цілости італійських територіяльних посілостей. Тут він виразно згадував Триест.

У звязку з питанням італійської держави ґраф Сфорца обговорював теж питання італійської імперії. Він пригадав, що британський премієр сказав був 21. вересня, що італійська імперія пропала. Ґраф Сфорца заявив, що нині треба би признати, що Італія стратила Етіопію, котру завоював Мусоліні в злочинний спосіб, та „добуту ним глупо" Альбанію. Одначе Сфорца домагався, аби Італії признано її три старі кольонії: Лібію, Еритрею й Сомаліленд, що на його думку належать до найкраще адміністрованих кольоній в Африці. Він пригадав на слова самого Чорчила, котрий по подорожі до Лібії, говорив з одушевленням про італійську адміністрацію. Тому Сфорца осуджував висказ Чорчила про упадок італійської імперії. Чи розумно, говорив він, ранити почування держави, котра добровільно почала так відважно воювати проти німців, як тільки не стало того зрадника Мусолінія?

Покликуючися й на настрої в Франції, Сфорца казав, що „маси є назагал більше дозрілі, ніж багато дипльоматів". За його словами, „герої підземелля" в Італії стоять у тісному звязку з „підземними" рухами в Франції й Еспанії та що це зближення є підвалиною ширшої европейської єдности.

Він педчеркував потребу радикальних внутрішніж реформ в Італії для усунення жорстоких несправедливостей і причин невдоволення. Відноситься це передусім до облекшення долі „нещасного пролетаріяту, головно в південній Італії", який треба би перемінити на достойну громаду дрібних землевласників, з котрих кожний міг би бути гордим паном землі.

Цікаве доповнення, висказаних на італійському вічу в Ню Йорку, найшлося в донесенню з Лондону, що, мовляв, уряди Злучених Держав і Великої Британії настають на уряд Бадолія, аби він приняв до себе представників ліберальних партій в Італії й поза границею. Це домагання йде по лінії аліянтської політики за створенням більше репрезентативного уряду для Італії, який евентуально міг би піднятися за таке діло, як виповідження війни Німеччині. Говорив про цю справу британський секретар заграничних справ Іден у своїй заяві:

„Якого уряду хочемо ми в Італії? Такого, який був би досить широкий, аби обняти всі партії, що по своїм характері є проти-фашістівські. Ми зо свого боку зробимо все, аби до того постепенно довести. Подано нам імення ґрафа Сфорци, — але ми привитаємо кожного, що нам поможе в праці й воюванню проти Гітлера". Одначе британський уряд зовсім не сподівається, що переведення такої політики легка: як у випадку французів, британський уряд знає, що цю політику лекше окреслити словами, ніж перевести в життя практично.

За цим донесенням прийшло друге, що, мовляв, маршал Бадоліо справді згодився на аліянтське домагання, ба що більше, вже навіть поробив заходи перевезти лібералів, у тому числі й ґрафа Сфорцу, наперед до Алжіру, а потім до Італії. Що Бадоліо стоїть й щодо своїх поглядів недалеко від Сфорци, виходило би з його заяви, що він уже не признає італійського короля цісарем Абисинії, хоча він, Бадоліо, добув її муштардовим ґазом.

Не дивлячися на те одначе до порозуміння між Бадолієм і Сфорцою ще далеко, як це видно зо заяви самого ґрафа Сфорци, що він його дав ґазетам після цих донесень. Сфорца сказав, що він не знає нічого про ліберальну реорганізацію уряду Бадолія; для нього ці всі донесення це просто чутки. Він додав, що покищо він приняв тільки одно рішення: порадити своїм приятелям співпрацювати, підпирати всі воєнні зусилля проти Німеччини, аби приспішити визволення Італії.

"ПАТРІЯРХ ВСІЄЇ РОСІЇ"

До різних несподіванок, що їх тепер щораз більше надходить з Совєтів, є одна, що займає особливе місце. Це „Собор Русской Православной Церкви" в Москві, та вибір Патріярха і „Священного Синоду".

Коли читати, що подають про це відомости, надсилані з Москви до чисто большевицьких ґазет в Америці, як от до У. Щ. Вістей, то властиво нічого не сталось. От Сталін приняв вірнопідданних російських православних єпископів, що вже погодились з совєтським режімом, як бувало з царським, і тепер служать Сталінови ще вірніше як цареви. А що в Совєтах „свобода" релігії, то Сталін радо погодився тепер і на собор, і на вибір патріярха, і на Синод. Та як читати відомости, надсилані з Москви до американських православних москвофільських ґазет, то вже там ось та справа представляється інакше. Тут уже не пишуть до большевиків, а тільки до „руских", до „православних". І тому представляється Сталіна як великого російського патріота та називається його „вождом", батьком православної церкви і її добродієм. А вже найбільше кадить Сталінови таки „митрополит галицький і київський". Отже ніби той, що повинен би бути з свого титулу, наданого йому в Москві, найближчий до „руских православних" в Америці, що походять головно з Галичини. Він бє найбільші поклони перед Сталіном як добродієм „русских" і „православних".

Ось ті вісти, що їх одержали кацапські ґазети з Москви, зістали приняті затуманеними москвофілами з великою радістю. Російська пропаганда, що йшла за царату через православні церкви, є нічим в порівнанню до теперішньої червоної російської пропаґанди. І саме тому ми свідками, що та сама преса, що колись служила вірно цареви та Росії, тепер далеко вірніше уже служить Сталінови та Совєтам, так, що Сталін малощо не являється в неї уже „святим". Ось ті ґазети підкреслюють, що тепер з церковними перемінами в Совєтах уже цілковито відродилась давня „Русь", а „русске православие" (себто російське), стало вже знову національною релігією, яку визнала держава як сильну і патріотичну опору „всієї Росії".

Правда, „Свет" наприклад припускає, що Сталін міг керуватись при своїм зміненім відношенню до православної церкви „політичними" цілями, а його крок може бути властиво „політичним маневром". Та це, пише цей часопис, вказувалоб тільки на те, що Сталін як добрий політик зрозумів вкінці силу православної російської церкви і тепер хоче при її допомозі „примирити і закріпити совєтизм з російським націоналізмом, котрий, як відомо, бере свій корінь з русского православия".

Ось так, як розуміє цей часопис, толкують собі й всі „русскі православнии" вибір патріярха „всеї Руси".

А що думають українці?

Цікаві заміти про цей вибір російського патріярха подає канадійський „Український Голос", який звикли зараховувати до „православних" часописів. Отже цей часопис у статті „Сталінів Патріярх" (з 22. вересня) припускає, що це сам Сталін покликав православних єпископів до себе і властиво зааранжував собор і вибір патріярха. У цій статті читаємо таке:

„Збори (чи собор) єпископів відбулися 8. вересня, тобто чотири дні після розмови з Сталіном. А Росія є велика і простора країна. Потяги не ходять там тепер швидко, бо то війна і для військових потреб є скрізь першенство. Описують кореспонденти, що на те, аби переїхати з Куйбишева до Москви, потрібно їм було два або три дні. З Тобольська, Іркутська, або Владивостока треба їхати до Москви два, три, чотири рази довше. Одначе протягом трьох, зглядно двох днів по розмові митрополитів з Сталіном єпископи з цілої Росії вже були в Москві, аби вибирати патріярха. Ясна річ, що вони вже були в Москві, або десь близенько Москви. А були вони там, бо згори знали, що Сталін позволить на їх зїзд; якби цього не знали, то й не пускалисяб у дорогу. Якби вони були знали тільки те, що митрополити будуть просити в Сталіна дозволу на вибір патріярха, то могли припускати, що Сталін на те — не погодиться... Зрештою не треба було ні зізду єпископів, ані вибору патріярха, бо патріярха „вибрав" сам Сталін ще 4. вересня, чотири дні перед тим, поки його „вибрали" єпископи. Прецінь він рівно згори назначив митрополита Сергія на патріярха, коли, не чекаючи на зїзд епископів, призначив йому будинок колишньої німецької амбасади на мешкання як „чоловікови, що має бути патріярхом цілої Росії". Тай сам митрополит Сергій знав, що він від Сталіна виходить вже як патріярх, бо навіть не чекав на ту формальність, щоб єпископи вибрали його патріярхом, а відразу перед тим вибором перепровадився до нового патріяршого помешкання як свого власного... Патріярхат в Росії відновлено і відновив його ніхто інший, а Сталін, безбожник, що не тільки з православною церквою, але й взагалі з релігією не має нічого спільного... Бо патріярхат, очевидно, потрібний йому для досягнення політичних цілей, яких поки що треба ще догадуватися".

Далі „У. Г." звертає увагу, що й це не діється без відома Сталіна, що назначений ним патріярх зве себе „патріярхом цілої Росії", та що ніби український митрополит бере участь у виборі ось такого патріярха. Це вважає „У. Г." першим кроком Сталіна до „привернення назви Росії для цілої держави".

Ось такі є голоси большевицькі, москвофільські та український про вибір російського патріярха. Всі вони сходяться таки в одному, що отсе маємо до діла з фактом вели-

(Докінчення на сторені 3-тій)

ІВАН ФРАНКО

Борислав Сміється

(Повість)

44)

VII

Було то вечором. Матій і Бенедьо повертали з роботи і сиділи мовчки в хаті при млявім світлі невеличкого каганця, в котрім горів, шкварчав і порскав нечищений бориславський віск. Бенедьо вдивлявся в плян, розпростертий перед ним, а Матій, сидячи на своїм малім стільчику, латав свої ходаки. Матій від того вечора, коли Мортко сказав йому, що „їх справа скінчена", був мовчазливий, мов прибитий. Бенедьо, хоч і не знав докладно, що це за справа, все таки дуже жалів Матія і рад був допомогти йому, але, з другого боку, не смів зачіпати його, щоби не розворушувати в нім наболілого.

Скрипнули двері, і до хати війшов Андрусь Басараб.

— Дай, Боже, час добрий, — сказав він.

— Дай, Боже, здоровя! — відповів Матій, не підводячися з місця і витягаючи дратву.

Андрусь сів на лаві під вікном і мовчав, роззираючися по хаті. Очевидно, він не знав, від чого би то зачати бесіду. Далі звернувся до Бенедя.

— А що в тебе, побратиме, чувати?

— От, увійде, — відповів Бенедьо.

— Щаститься тобі якось в нашім Бориславі, — сказав трохи гризько Андрусь. — Чув я, чув. Та ти тепер великі гроші береш денно при своїй фабриці!

— По три ринські денно. Не надто то багато як на майстра, але як на бідного помічника, то, певно, що досить. Треба буде дещо післати мамі, а решту... ну, та вже про решту поговоримо пізніше, як усі зійдемося. Я думав дещо трохи над нашою долею...

— Ну, і щож ви видумали? — спитав Андрусь.

— Будемо говорити про те на зборі. Але от тепер статраймося деяк потішити побратима Матія, адіть, який ходить! Я вже й сам хотів дещо балакати, але що, бачите, замало ще його знаю...

— Та я власне для того прийшов, — сказав Андрусь. — Побратиме Матію, пора би тобі розказати нам, що в тебе за справа була з Мортком і чому вона тебе так обходить?

— Е, та що вам розповідати? — знехотя відказав Матій. — Що говорити, коли справа скінчена? Тепер дарма говорити, не повернеш!

— Та хто знає, хто знає, чи скінчена, — сказав Бенедьо. Розповіджте лишень, все три голови потраплять більше дещо вигадати, ніж одна. Може найдеться ще яка рада. А якби вже і справді все пропало, то бодай вам буде лекше, коли з нами поділитеся своєю грижею.

— Ая, ая, і я так кажу, — потвердив Андрусь. — Все то сам один чоловік дурень напроти громади.

— Ой, так, так, побратиме Андрусю, — відповів сумовито Матій, відложив набік скінчену роботу й закурив люльку, — може то й зле, що чоловік дурень: привяжеться до другого, а опісля гризися вже не йно самим собою, але й другим і третім! Та й ще, правду тобі скажу, за другим чоловік дужче гризеться, ніж за собою. Таке й моє. Нехай і так, розкажу вам, яка зі мною історія була й яка в мене справа з Мортком.

„Буде вже тому щось з чотирнадцять літ. Саме пять літ по моїм приході до того заклятого Борислава. Ще тоді тут не так було. Ями щойно починалися, все ще якось подобало на село, хоч і тоді вже зайдів назлазилося було сюди, як хробів до стерва. То тоді тобі, небоже, тут пекло було, аж сумно погадати. Зайди крутилися та гомоніли коло кожної хати, лестилися, як ті пси, коло кожного господаря, насилу тягли до коршмів, або й таки в хатах поїли людей, видурюючи по кусникові ґрунту під закопи. Що я тоді навидівся, аж серце боліло! А скоро собачі діти обдурили чоловіка, виссали з нього все, що можна було виссати, тоді гей же на нього! Тоді він і пияк, і лайдак, і псяпара, тоді його і з коршми витручують, і з власної хати виганяють. Страшно збиткувалися над людьми!

„От раз іду я рано на роботу, — дивлюся: повна вулиця людей, збилися в купу, гомонять щось, серед купи крик і плач, а збоку в невеличкій, соломою критій хаті зайди вже розґаздувалися, як у себе дома, вимітують із середини все: миски, горшки, полиці, скриню...

— Що такого? — питаю я.

— А що, — відповідає один чоловік, — довели нехристи бідного Максима до останнього. Статний був ґазда, нііщо й сказати, а людяний, чемний...

— Ну, та й що з ним сталося?

— А не видиш, — каже чоловік, — видурили в нього ґрунт, худоба розтратилася, а нині ось прийшли та й з хати його виверґли, кажуть, що то їх, що вони собі купили. Той у крик, зайди не питають. Той пірвався до бійки, а їх злетілося в одній хвилі, як тих гайворонів, та й давай бити бідного Максима! Зробився крик, зачали збігатися й наші люди і ледве вирвали Максима з ворожих рук. А той обкрівавлений, аж страшний, та й кричить: „Люди добрі, ви видите, що тут діється! Чого стоїте? Ви гадаєте, що то лиш зі мною так сталося? І з вами буде так само! Ходіть, беріть, що хто має, в руки, — сокири, ціпи, коси, беріть і виженіть те паршивство з села. Вони вас розточать живих, так, як мене розточили!" Люди видивилися на нього, стоять, гомонять... А тут один зайда — он той, що он визирав з вікна, пірвав камінь та й луп Максима в голову. Той на місці перевернувся, лиш захарчав: „Люди добрі, не дайте моїй дитині загибати! Я вмираю!"

(Дальше буде).

Менше ґазоліни, більше вистрілів на дорозі

Постійне зменшування якости й кількости ґазоліни для вжитку автомобілів буде дарунком американських автомобілістів в хосен війни. Рафінерії олію продукують щораз менше ґазоліни для вжитку автомобілістів, а так звана октана буде скоро падати на діл. (Октана це мірило якости ґазоліни. Чим ліпша ґазоліна, тим вона має більше октан). Чим менше октан, тим частіше ґазоліна стріляє. Властиво не ґазоліна, а автомобіль, який спалює нечисту ґазоліну, що має менше октан. Причина дуже проста: Ґазоліни потрібно щораз більше для літаків та для інших воєнних цілей. Дальше пояснення є дуже технічне. Але воно зводиться до того, що інакше ділають молекули ґазолінові при більшім теплі й тисненню, а інакше при меншім. Хоч автомобілісти це й не дуже розбирають, то вони знають це з практики. А ще більше відчують це в найближчих кількох місяцях. Тепер вони знають, що автомобіль стріляє, як їде під гору. Це внаслідок тиснення ґазоліни. Але незабаром буде авто стріляти, коли буде їхати гладкою дорогою, а не підгору. Все те буде вислідом недостачі ґазоліни. Теперішнє запотребування ґазоліни для воєнних цілей значить тільки, що зменшування видавання ґазоліни для світських автомобілістів по 21 міліонів ґальонів кожного дня.

Запотребування ґазоліни для воєнної авіяції це воєнна тайна. Таксамо кількість випродукованих ґальонів ґазоліни для воєнних потреб. Але можна сказати про це запотребування таке: Тепер армія забирає на 150 відсотків ґазоліни більше ніж попереднього року, а це запотребування ще збільшається. Як хто хоче робити якесь дальше порівнання й здогади, то може це зробити на підставі таких даних: На одну годину одна Американська Літаюча Фортеця зуживає тільки ґазоліни, що вона вистарчилаб для одного цивільного автомобіліста з картою „А" на 5 і половину року!

Щоби достарчити ґазоліни для алянтських літаків придумано новий спосіб її рафінування в так званих рафінеріях „кет крекерс". Це слово виконане зо скорочення назви „каталитик ойл крекінг". Цей процес відбувається так, що огрівається нафту до високої теплоти, впомповується її в сильні збірники, а з них витискається її надзвичайно сильним тисненням через цеґли, подібні до черепиць, якими покривають долівку. Тиснення таке велике, що воно розбиває найменшу хемічну складову частину ґазоліни, звану „молекулом" на дрібніші складові частини — ґази такі делікатні, що можуть перетиснутися через порцелянове начиння. Ті частини молекулів назад потім сходяться і творять незвичайно легку субстанцію, що її також звуть ґазоліною, але вона надається знаменито для воєнних літаків. Отже ці рафінерії називають тепер „кет крекерс". Вони достарчають ґазоліні високих октан, потім звичайну ґазоліну, а крім того лишаються ще фузи, яких можна ужити для інших цілей. З тих фузів тепер виробляють „ґумові" колеса для авт та „троків" та інші продукти.

Для порівнання можна навести такі цифри: Перед війною продуковано з одної бочки нафтової ропи (бочка має 42 ґальони) 19.3 ґальони ґазоліни для вжитку автомобілів. Тепер продукція ґазоліни для авт з одної бочки дає лише 11.34 ґальонів, а решта йде на делікатну ґазоліну для літаків. Отже вже це само вказує, що ґазоліни для автомобілів меншає, навіть якби не меншало кількости ропи. Коли найчистіша ґазоліна для літаків рахується за 100-октанову, то ґазоліна для цивільних авт спадає на 74-октанову, а передбачують, що буде вона й 70-октанова. Крім цього є ще й третьорядна ґазоліна, а це 63-октанова і її будуть вживати для автомобілів. Зрозуміле для кожного, чому „авта мусять стріляти, або як дехто каже „пчихати".

Авіяційна ґазоліна це недавній продукт. Ще перед роком не могли мріти про 100-октанову ґазоліну, а тепер вона стала дійсністю. Тому й машини при літаках можуть бути дуже малі, бо їх пускається в рух делікатною 100-октановою ґазоліною. Так напр. славні мотори „Либерті" з попередної війни, які вважалися за чудо американської техніки, тепер змалілі до одної пятої величини, а які спустошення можна робити при помочи таких моторів. Уліпшений процес рафінування ґазоліни дає можливість виробляти менші мотори й менші літаки і тому на такій підставі передбачують знавці малі літаки, що їх буде міг вживати кожен чоловік так, як тепер вживає автомобіля. Та ще багато буде залежати від ціни оціеї 100-октанової ґазоліни. Тепер вона висока, бо коштовний її процес. Але не є виключене, що й цей процес буде дешевший.

СТАЛІН ВІДНОВЛЯЄ РОСІЙСЬКИЙ ПАТРІЯРХАТ І СИНОД.

(Що за цим криється?).

Цікава вістка прийшла з Москви минулого тижня. Московське радіо оповістило, що советський уряд позволив на вибір патріярха російської православної церкви і на відновлення синоду, або як москалі називають — Синоду Святійшого Правительствующого.

Синод це найвища церковна влада російської церкви, яку поклкав до життя на зразок протестантських синодів цар Петро І. по скасуванні московського патріярхату. Представником царя в синоді був оберпрокуратор, який фактично правив церковними справами. Синод існував до 1917 року, коли відновлено патріярхат. На початку революції большевики розвалили патріярхат, з того часу він перестав існувати.

Цей акт советського уряду урядово ніби відновляє церкву в Росії, де, помимо советських офіційних заперечувань релігія була переслідувана від приходу большевиків.

Цікаво як прийшло до відновн патріярхату а за одним махом і синоду. Як большевик Но. 1, Сталін не міг урядово відновити ці найвищі інституції російської церкви. Вибрав отже інший спосіб. Совєтський уряд постарався, що в Сталіна заявилися на авдієнції три російські митрополити — ленінградський архієпископ Олексій, архієпископ російської церкви в Україні Микола, якого на цю оказію привезли спеціяльним потягом з заслання в могамеданській татарській республиці, і 76-літній московський митрополит Сергій. На тій авдієнції, каже московське радіо, всі три митрополити „поінформували" Сталіна, що православна церква задумує скликати раду епископів, вибрати московського патріярха і сворити Святіший Синод.

Сказало московське радіо: „Товариш Сталін прихильно розглянув ці суґґестії й заявив, що зі сторони уряду не буде ніяких перешкод".

Кілька мотивів може бути поза цим потягненням Кремлю — однак ніякий з них не є релігійний. Сталін, практичний чоловік, може шукати для себе ширшого поперття в російських масах, з яких міліони осталися впертими християнами. Можливе також, що Сталін хоче протидіяти впливам католицької Церкви (Ватиканське радіо подає релігійні авдиції для Росії в російській мові). Сталін також має бачне око на Балкан, вбільшости православний. Сталін врешті думає, що для Росії тепер найліпше звернутися християнським фронтом до християнської Европи, а також до союзних держав на мировий повоєнній конференції. — („Українські Вісти").

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ЛУДЛОВ, МАСС.

Посвячення службових прапорів, і пропамятної таблиці.

Старанням від. 253 У. Н. Союзу і церковної громади відбулося в нас величаве посвячення службових прапорів і відслонення пропамятної таблиці. На свято прибули представники міста, американської армії та воєнної фльоти, велике число місцевих громадян, а також союзовців з Голіок, Савт Дірфілд, Спрінгфілд і Емгерст, Масс. Релігійної церемонії довершив о. д-р А. Редкевич.

Перед посвяченням уформувався похід, на чолі котрого станув гром. Н. Давискиба, головний радний У. Н. Союзу. Американський та український прапор несли вояки українського роду, а на службовім прапорі („Сервис Флеґ") виднілo 73 зірки — по одній за кожного вояка. Окремо несли в поході таблицю з іменами наших вояків, а по обох її боках творили почесну сторожу дівчата в прегарних українських костюмах. За ними йшли члени Американського Леґіону при зброї, представники міста, урядники і члени відділу У. Н. Союзу, церковна громада і гості. Впорядчиками були предс. від. У. Н. Союзу Д. Харко і секретар І. Приступа.

Похід вийшов з галі, перейшов вулицею і прибув до церкви. Хто міг втиснутися, прийшов до церкви, решта остала на дворі. Крім українців були американці давного роду, французи, поляки, португальці.

Після торжественної Служби Божої виголосив о. д-р Редкевич взірцеву проповідь в англійській мові, а після проповіди довершив посвячення прапорів і таблиці та висловив побажання, щоб наші вояки вернулися щасливо з війни до родин. Прапори й таблицю обступили мами, дівчата й жінки, що їх рідні у збройній силі Америки, а очи приявних були звернені на них.

З церкви вийшли люди походом назад до галі. Тут на сцені уставлено прапори й таблицю серед прикрас і квіття, а гості заняли почесні місця. Предсідник від. 253 У. Н. С. Д. Чапко привитав зібраних, а до переведення свята поклкав секр. І. Приступу, який вивязався уміло зо свого обовязку. На його прохання капітан Бітсон відслонив серед тиші пропамятну таблицю, а безпосередно потім всі приявні відспівали „Май контрі". Капітан Бітсон виголосив влучну промову, підніс льояльність українців до Америки та їх знану жертвоюлюбивість. Другим немеише інтересним промовцем був посадник містечка Лудлов А. Рендол, який підніс спокійну вдачу українців та їх примірне життя. Сказав також, що зі всіх етнічних груп українці відносно дали найбільше вояків, бо на 45 родин є коло 80 хлопців у збройній силі. В імени місцевої станиці Американського Леґіону промовляв комендант Б. Дайон, предс. Дж. Мартин і Арт. Айґер.

По „чужих" гостях промовив „свій", знаний зо своєї діяльности гром. Н. Давискиба з Бостону, головний радний У. Н. С. — теж по англійськи. Промовець не лише обговорив теперішнє положення української справи, але торкнувся теж історичних часів і закінчив значінням такої організації, якою є У. Н. Союз. Він теж прочитав імена батьків і кількість їх дітей, що пішли до війська, при чім вручив кожній мамі шовковий прапорець з відповідним числом зірок за кожного синавояка. Дві мамі дістали прапорці аж з 5 зірками! Промовець згадав теж, що між вояками українського роду з Лудлов є 7 лютенантів першої кляси (Н. Мельник, В. Босик, П. Яремко, В. Харів, М. Болянський), а про летуна Лудкевича згадав, як то він сам один затопив у боях коло Соломонських островів 5 японських воєнних кораблів, як його покликано до Вашинґтону та як його президент Рузвелт удекорував хрестом леґіону за геройство. На кінці згадав ще про лютенанта другої ранги Гр. Босика.

Після промов засіли гості до бенкету, в часі якого господарем („товстместром") був Д. Харко. В часі обіду промовив ще раз гр. Давискиба, але вже по українськи. Він підніс заслуги громадян і нашого Батька Союзу для розбудження народного життя. Очевидно, що взяв прианих користати з нагоди і вписатися до У. Н. Союзу. Зокрема пригадав ще наш дорогий гість за обовязок купувати американські бонди та складати жертви на Амер. Червоний Хрест. Про вислід збірки буде окремий звіт.

Ціле свято, від початку до кінця, було видержане у піднесенім настрою духа і про це згадав о. д-р Редкевич у своїй кінцевій промові, якою дякував гостям за звеличання дня, а з окрема гром. Давискибі; дальше гр. В. Вітовському, що власним коштом і власноручно зладив пропамятну артистичну таблицю; а громадянкам: Анні Пукіш, Катерині Мельник і Марії Заячківській за приладження обіду, з котрого дохід призначено на Ам. Червоний Хрест.

За КОМІТЕТ СВЯТА:

Д. Харко, предс.; **І. Приступа**, секр.; **П. Пилипів**, кас.; **М. Мельник** і **А. Павловський**, члени.

АС НАД АСАМИ.—Так говорять про поручника Кена Волша з Бруклина, Ню Йорк, котрому приписують збиття 20 японських літаків на Пацифіку.

„Патріярх всеї Росії"

(Докінчення зо сторони 2-гої)

кої політичної натури. Це дальша перемога російського націоналізму і централізму і закріплення російської влади при допомозі російської церкви на всіх територіях Росії, що покищо ще далі зветься формально Союзом Советських Соціялістичних Республик, та яку то назву щораз рідше вживається навіть уже й офіційно, замінюючи її давною назвою — Росії. Вже є „патріярх всеї Росії", є вже і „Священний Синод", якого фактичним головою замісць царя чи оберпрокурора є тепер Сталін.

Усе те, як слушно підкреслюють москвофільські ґазети, матиме ще величезний вплив і на інші „православні краї з православним народом", до яких крім таких земель як „Галичина і Підкарпатська Русь", зараховують вони ще й Югославію, Румунію, Болгарію, Грецію... Навіть деякі американські коментатори завважують, що саме в таких „православних" краях як Югославія було найбільше ворожости до Советів тільки через вороже відношення советського режиму до православної релігії. Ось ті „перешкоди", як бачимо, вже тепер ніби усунені. І це теж треба брати під увагу, коли говориться про політичне значіння приязного відношення советського режиму до російської православної церкви. Бо ось ті всі „православні краї" мають ввійти, як заповідає „Свет", в сферу впливів Советської Росії, чи таки прилучаться до неї... Про ось такі наміри і пляни Росії, як їх передає москвофільська преса, пишуть теж і американські журналісти, знавці европейських міжнародних відносин.

При кінці ще хіба згадаємо за самозрозумілу річ, що думати тепер про те, щоб в Советах могла існувати якась самостійна чи „автономна" українська православна церква було6, легко говорячи, великою наівністю. А що в таких обставинах мусів би прийти кінець і української католицької церкви — це теж річ самозрозуміла.

НА БІЛОРУСІ ВБИЛИ НІМЕЦЬКОГО КОМІСАРА.

БЕРН, (Швайцарія), (ОНА). — До Берна прийшла вістка, що білоруські партизани вбили німецького комісара в Мінську. Був ним Вільгельм Кубе з Бранденбурґа, який урядував в Білорусі при помочі нечуваного терору й переслідувань. Кубе трактував білоруське населення як худобу і грозив, що як Німеччина опанує Европу, то білоруський нарід буде повернений до стану невільництва. Кубе насміхався з білоруської ноші, не дозволяв читати ґазети, казав палити книжки і висилав білоруську молодь до Німеччини на примусову працю.

Партизани вже кілька разів старалися його вбити, але він потрапив втікти і більше в ночі без прибічної сторожі нігде невиходив. Кубе пильнували спеціяльно треновані ґештаповці, які розуміли білоруську мову і знали місцевих людей. Але видно, що партизани їх перехитрили.

ОПЛАТИВСЯ.—На побережжю Італії коло Паеструм мусів осісти цей великий боєвий літак американської армії. На його боці були намальовані три свастики, — знак, що він знищив три літаки Осі. На дальшому пляні світлини кораблі, що висаджують вояків на беріг.

Д. Д.

БЕРЕСТЕЧКО

Ой, чого ти почорніло,
Зеленеє поле?
Почорніло я від крови
За вольную волю...
Круг містечка Берестечка
На чотири милі
Мене славні запорожці
Своїм трупом вкрили.
Т. Шевченко.

Є в історії памятники, які по вік віки тривають, бо писані вони живою кровю. Одною з найдорожчих і найінтересніших для кождого українця історичних памятників є — поле бойовища під Берестечком. В історії усіх славянських народів не багато знайдеться таких важних, що до своїх наслідків подій, як ця нещаслива для нас битва. Порівняти її можна хіба, що з Косівською та Білогорською битвами. Це був кульмінаційний момент страшної боротьби Польщі з Україною, момент високо трагічний, повний потрясаючих епізодів. Як і більшість українських історичних памяток, берестецьке поле з його могилками зоставалося в забутті, не викликаючи нічиєї цікавости, аж поки не звернули на нього уваги почаївські ченці, та не заходилися по свойому біля козацьких могилок. Звісно, опоряжаючи ті могилки, ченці мали на увазі свої власні ціли, такі, що з памяттю козацьких героїв може нічого спільного не мають. Просто доглянули, що от лежить собі „рес нулліус", як кажуть юристи, та й скористувалися з неї для себе, бо ті, для кого могилки козацькі найближчі повинні бути — за них не озивалися. Заходами ченців назбирано до купи чимало кістяків, порозкиданих по полю, поховано їх в одній могилі, і над тією могилою мурують тепер церков — усипальню.

Чи добре, чи ні, що не своя, але стороння, та ще й така непевна рука заходилася коло вшанування святих могилок українських лицарів, вусякому разі — на мою думку — це краще, ніж було досі, коли могилки ті стояли без хреста, без памятника усякого, а кости козачі валялися по полю, заважаючи нащадкам-плугаторям орати його... Бодай хоч заговорили про могилки в часописах, почали, хоч зрідка, навідуватися туди вчені, туристи що від часів Костомарова, здається, ніколи там не бували, а що року, в день поминок, 1. вересня сходяться на могилки тисячі народу з околичних сіл.

Щоб уклонитись дорогим могилкам, та щоб побачити на власні очі, як їх опорядили почаївські ченці (бо про це по часописах подавалися дуже невиразні і часто суперечні вістки), вибралася на початку серпня невеличка компанія — трьох українців російських, і один земляк із Галичини. Було це в 1911-му році.

Раненько виїхали ми з містечка Радивилова (найближча стація залізниці до Берестечка — 28 верст ґрунтового шляху). Дорога йде трохи не весь час понад самим австрійським кордоном; з одного боку Австрія — залізні стовпи з написом: „Кеніграйх Ґаліціен", з другого — російські рябенькі чорно-білі стовпи. Скочив один ступінь у бік, і вже в іншій державі. Та уважай! Он понад шляхом машерує російський дозорець із рушницею, пильно стереже, щоб не перескочив хто за ту ідеальну лінію, що зветься кордоном. У ночі навіть зовсім забороняють їздити цим шляхом.

Берестечно лежить у 3-х верствах від кордону. Місто старе, забудоване в центрі камяницями старого дуже оригінального типу, з трикутною фасадою стріх, зусякими кольонками, та іншими архітектурними оздобами, з товстелезними мурами, наче в якій кріпости.

Посеред містечка, на горбочку; величавий костел, збудований королем Яном Казимиром в память перемоги над козаками і реставрований в 1801 році одним польським дідичем. На краю містечка, через річку, невелика, теж камяна церква.

Була неділя. На базар зїхалося багато народу. Баби з характеристичним підстриженим волоссям, випущеним назад зпід очіпка, дядьки в обшитих червоною торочкою свитках. Поміж возами поважно похожають сивоусі цехові майстри, в довгих синіх кереях. Кажуть, що тільки в Берестечку, та ще в м. Степані й збереглися отакі архаїчні типи, мов жива ілюстрація до пісні про Куперяна, славного цехмайстра. Для етноґрафа чиста роскіш. Наш товариш-галичанин, учений лінґвіст, записав багато слів і форм місцевої мови, що зберегла всю чистоту, незасмічена чужими елементами, і майже нічим не відріжняється від сусідньої Галичини. Українська мова панує тут скрізь, і православні, і католики, хлопці і поважні дядьки, жиди по заїздах та крамницях — усі балакають нею. Приємно вразила мене одна прикмета тутешнього люду — якась статечність і певна культурність, коли хочете. От, скажемо, на базарі: який там великий натовп, скільки-то возів збилося до купи, так, що ні туди, ні сюди, і ні розминутися, ні проїхати, ні навіть пішому поміж возами просунутися. І дядьки гукають сваряться, але не чув я ні одного незвичайного слова, ні одної поганої московської лайки, навіть із пяних уст. Не дійшла ще сюди, видко, „культура" російська, що так дає себе маркантно помічати на Лівобережжі.

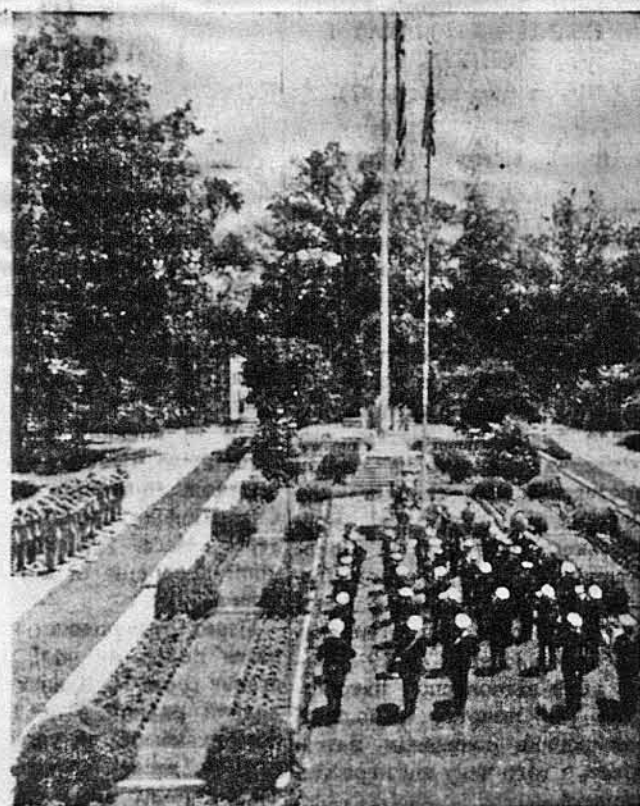
Берестечко має за собою не аби-яку минувшість: в XVI. віці було воно одним з центрів аріянства на Волині. Була тут аріянська колеґія й друкарня. У XVII. столітті придбало воно собі ще більшої слави великою битвою 1651 року.

Через містечко пливе річка Стир; з лівого боку (як стати лицем на південь, до Пляшевої, де отаборилися козаки) вона оминає величезну рівну площину, на якій є поле берестецької битви. Дорога з Берестечка до села Пляшевої перерізує це поле, що переходить під Пляшевою в болотняний луг річки, що теж зветься Пляшевою (впадає в Стир). Отут, понад болотами й мочарами отаборилося козацьке військо. Боронили його ці болота з заду, але як довелося відступати, то й загубили вони десятки тисяч українських вояків.

Широке, рівне поле, скільки оком глянути по краях трохи повищається, наче велитенська тарілка. Далеко на обрії мріє ліс. Зза цих лісів від півдня виступило українське й татарське військо і побачило перед собою вже готовий польський табор, що мав позад себе Берестечко.

Зійшлося на широкому полі до пів міліона людей. З одного боку польські лицарі в золоченій зброї, в леопардових шкурах, у струсевих перах з другого — козаки в чорних свитках і татари в овечих кожухах. Оттут було пекло! Тільки на такому безмежному просторі міг відбутися в перший день бою кавалерійський поєдинок, в якому взяло участь з обох боків 200,000 кінних вояків. Козаки розбили тоді й розпорошили польську кавалерію, завдавши королеви й усьому війську немало суму. Якби не зрада хана Іслям-Ґірея на третій рішучий день бою, то хто знає, що сталось би було потому з Польщею і як-би виглядала тепер карта Европи.

(Кінець буде).

ШКОЛА МАРИНАРІВ. — Піднесення прапора на новій площі коло школи для маринарів у Кінґс Пойнт, Ню Йорк. Це був колись маєток Волтера Крайслера; коштував уряд 6 міліонів 900 тисяч долярів. Нині там побирає науку 2,670 осіб.

ПАЙКОВИЙ ГУМОР.

На Юніон Стейшен у Вашинґтоні прибуває щодня сотки пороржних з адвокатськими торбами, тобто на знак, що мають документи для орудок, з якими приїхали. Ранком портери крутяться, щоб помогти подорожним висісти з пулманових возів. Звичайно в тому часі панує такий натовп, що нестає ні служби, ні автомобілів.

Серед натовпу висів одного ранку старенький подорожний. Його посадив залізничий портер на візку, призначенім для хворих. Ноги подорожного були накриті диваном, на знак, що каліка. На колінах лежала торба. Із залізничої плятформи довіз портер подорожного до місця, де ждуть авта. Товпа інших подорожних з пошаною розступилася, щоби дати перше місце каліці. Якже зачудувалися видці, коли з крісла на колісцятах встав легко старий чоловік і вскочив до авта. Щоб не довести до розярення, подорожний вихилив голову з авта, дав знак, щоб люди втихли й каже: „У ваґоні вкрали мені черевики. Спішу до готелю, щоб вислати домів повітряною почтою лист, щоби мені прислали пайок число 18. Не гнівайтеся!"

ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЦЕ, В ПЕРШІЙ МІРІ, ПРИЄДНУВАТИ ДО НЬОГО ЯКНАЙБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ

ЯПОНЕЦЬ КАПЕЛЯНОМ. — Це лютенант Гіро Гіґучі, з Гаваїв і з японського роду, що є капеляном в американській армії. Він є християнином.

„НЕБІЖЧИК" СТРИМАВ ПРИГОТУВАННЯ ДО СВОГО ПОХОРОНУ.

КЛАРКСБОРГ (Вест Верджінія). — Джов Сальваторе, 26-літний механік при военній фльоті, прибув домів та стримав похоронний обряд, який родина зарядила по нім, як здогадливім небіщикові. Його родичі дістали минулої пятниці повідомлення, що їх син помер у шпитали в Синсинаті. Вони купили місце на цвинтари і замовили квіти. Вияснення за непорозуміння дав таке: Перед трьома місяцями він згубив свою портмонетку з грішми й документами. Якийсь чоловік це найшов, а коли помер у шпитали, поліція взяла ці документи й шукала родини небіщика.

ПІДПИРАЙТЕ БИЗНЕСМЕНІВ, ЩО ОГОЛОШУЮТЬСЯ В „СВОБОДІ", А ТИМСАМИМ ПІДІПРЕТЕ „СВОБОДУ".

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Дня 2. вересня 1943 р. помер
ПЕТРО КАЧМАР,
член від. 140 У. Н. Союзу в Йонгставн, О.

Покійний походив зі Стрілбич, повіт Самбір, Галичина. Вступив до від. 140 і У. Н. Союзу в 1925 р. Полишив у смутку жену Катерину, 4 синів і 3 доньки. Старший син Михайло є в армії і є членом У. Н. Союзу. Похорон відбувся в українській катол. церкві. Поховано його на цвинтарі Кальварія. — В. Й. П.!
І. Кравець, секр.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

БРИДЖПОРТ, КОНН. — Тов. Українська Січ, від. 59, повідомляє всіх своїх членів і членкиць, що мінячні збори відбудуться в неділю, 3. жовтня, в гали церковній, 34 Біч ул., в годині 2. пополудні. Взиваємо всіх членів прийти на час, а не годину пізніше. Буде важна справа, котру конче маємо вирішити на користь товариства і членів-жовнірів в національній американській армії. — За уряд: Ґ. Монюк, предс.; Л. Бих, кас.; М. Галькевич, секр.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. — Тов. ім. Івана Франка, від. 241, повідомляє всіх своїх членів, що 3-квартальні збори відбудуться 2. жовтня, в годині 7. вечором, в гали 74 Герис Евеню. Просимо всіх членів прийти, бо є важні справи. — Уряд.

ПЕТЕРСОН, Н. ДЖ. — Місячні збори Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 64, відбудуться в суботу, 2-го жовтня, в Ст. Бенедікт Галі, 435 Мейн Стр. Уряд взиває всіх членів прийти на ці збори і порішити справу бондів і адресів хлопців, що служать в армії. Обовязком кожного батька й матері є принести на збори адресу своїх синів. — За уряд: С. Вінарський, предс.; А. Зелінський, кас.; М. Матиас, фін. і рек. секр.

КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ

ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЦЕ, В ПЕРШІЙ МІРІ, ПРИЄДНУВАННЯ ДО НЬОГО ЯКНАЙБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ.

ТАРЗАН, ч. 844. Підтверджені підозріння.

Як чоловік обернувся, Тарзан скочив поза корч.

Він бачив тепер, за ким він ішов. Його підозріння були потверджені.

Певний, що за ним ніхто не глядає, чоловік поспішно пішов до хати.

Тепер Тарзан пішов скорим ходом за хитрим бандитом.